

Θέμα: Έκτακτη Έρευνα IME ΓΣΕΒΕΕ για τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις¹ μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων.

Η παρούσα έρευνα αποτελεί μέρος των ερευνών που διεξάγει το **IME ΓΣΕΒΕΕ** σε συνεργασία με την εταιρεία **MARC** για τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Σε εξαιρετικά δύσκολη κατάσταση βρίσκονται οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μετά την σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων. Το ζήτημα της ρευστότητας των επιχειρήσεων που είχε επισημανθεί, στην έρευνα του IME ΓΣΕΒΕΕ που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2020, ως το σημαντικότερο πρόβλημα που θα χρειαστεί να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις είναι πλέον εμφανές. Τα μέτρα που έχουν ληφθεί μέχρι σήμερα από την κυβέρνηση για την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων φαίνεται πως δεν επαρκούν για να καλύψουν την πλειονότητα των επιχειρήσεων που παλεύουν για την επιβίωση τους μέσα σε συνθήκες εξαιρετικά μειωμένης ζήτησης.

Τα κυριότερα ευρήματα της έρευνας που αποτυπώνουν την δυσμενή αυτή κατάσταση είναι τα εξής:

- 8 στις 10 επιχειρήσεις (81,7%) δήλωσαν πως ο τζίρος τους ήταν μειωμένος το προηγούμενο διάστημα (μήνα) σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό. Με βάση τα στοιχεία της έρευνας ο μέσος όρος μείωσης του τζίρου είναι 46%.
- 2 στις 10 επιχειρήσεις (21,1%) δήλωσαν πως είναι πολύ πιθανό το προσωπικό τους να μειωθεί το επόμενο εξάμηνο, ενώ μόλις το 5% δήλωσε πως θα προχωρήσει σε προσλήψεις. Εκτιμάται, με βάση τις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί σήμερα πως μέχρι το τέλος του έτους κινδυνεύουν να χαθούν περίπου 190.000 θέσεις εργασίας.
- 1 στις 3 (33,9%) επιχειρήσεις εκφράζουν τον φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητας τους το επόμενο διάστημα.
- Σχεδόν 4 στις 10 επιχειρήσεις (37,2%) δήλωσαν ότι το επόμενο διάστημα δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις φορολογικές τους υποχρεώσεις
- 1 στις 3 επιχειρήσεις (33,4%) δήλωσε ότι το επόμενο διάστημα δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις ασφαλιστικές της υποχρεώσεις.
- Σχεδόν 6 στις 10 (55,1%) επιχειρήσεις είναι λίγο ή καθόλου ικανοποιημένες με τα μέτρα που έχει λάβει η κυβέρνηση για την στήριξη των επιχειρήσεων.

¹ Οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (0-49 άτομα προσωπικό) αποτελούν το 99% των ελληνικών επιχειρήσεων και προσφέρουν το 80% των θέσεων απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα

Παρά τα μέτρα που έχει λάβει μέχρι σήμερα η κυβέρνηση για την ενίσχυση της πραγματικής οικονομίας και τον περιορισμό των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης, έχει αρχίσει να προδιαγράφεται και κυρίως να γίνεται αποδεκτό ότι η ελληνική οικονομία δεν θα αποφύγει την βαθιά ύφεση. Τα στοιχεία που προκύπτουν από την παρούσα έρευνα επιβεβαιώνουν την εκτίμηση αυτή.

Φαίνεται πως τα μέτρα και οι μέχρι σήμερα πολιτικές της κυβέρνησης που αποσκοπούν στην ανάσχεση των δυσμενέστερων των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης δεν είναι επαρκώς προσαρμοσμένα στον χαρακτήρα και το περιεχόμενο της κρίσης, αλλά ούτε και στα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας που στην συντριπτική της πλειοψηφία αποτελείται από μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Επιπλέον, το εύρος των μέτρων δεν επαρκεί για να καλύψει τουλάχιστον το μεγαλύτερο μέρος του κοινωνικού συνόλου που πλήττεται δυσανάλογα από τις οικονομικές επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης. Η εκτίμηση ότι η ύφεση αν και βαθιά θα είναι βραχύβια και κατ' επέκταση σε λίγους μήνες η οικονομία θα επανακάμψει «πιάνοντας το νήμα από εκεί που το άφησε» πιθανότατα δεν θα επιβεβαιωθεί εάν οδηγηθούμε σε κατακρήμνιση της οικονομικής δραστηριότητας και εκτίναξη της ανεργίας.

Σε περιόδους κρίσης, ο ρόλος του κράτους αναδεικνύεται ως αναγκαίος αλλά και αποφασιστικός καθώς ο ιδιωτικός τομέας αντιμετωπίζει τα δικά του αδιέξοδα. Αυτό φάνηκε και στην αντιμετώπιση της πανδημίας με την ανάδειξη του πολύτιμου ρόλου που διαδραμάτισε το Εθνικό Σύστημα Υγείας. Το ίδιο πρέπει να συμβεί και στην αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Ο ρόλος του κράτους σε τέτοιες συγκυρίες δεν είναι να εκχωρεί ή, στην καλύτερη περίπτωση, να αναμένει πρωτοβουλίες από τον ιδιωτικό τομέα. Ο ρόλος του είναι, μάλλον, να αναλάβει εκείνες τις δράσεις που δεν είναι σε θέση να αναλάβει ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας.

Σε αυτή την κατεύθυνση χρειάζεται να δημιουργηθεί ένα αρραγές μέτωπο ώστε να προωθηθούν οι αναγκαίες πολιτικές τόσο στο εσωτερικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Και για να το πετύχουμε αυτό θα πρέπει όλοι μας να «σκεφτούμε έξω απ' το προσωπικό και ιδεολογικό μας κουτί».

Αναλυτική παρουσίαση – Αποτελέσματα έρευνας

Η έρευνα του IME ΓΣΕΒΕΕ, πραγματοποιήθηκε με την συνεργασία της εταιρείας MARC ΑΕ σε πανελλαδικό δείγμα 802 μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων (0-49 άτομα προσωπικό).

1. Μέτρα κυβέρνησης για την ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων

Η κυβέρνηση το προηγούμενο διάστημα για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της υγειονομικής κρίσης στην οικονομία προχώρησε στην λήψη μέτρων, με στόχο αφενός την προστασία της απασχόλησης και την κάλυψη μέρους της απώλειας των εισοδημάτων, αφετέρου στην ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων. Στην έκτακτη έρευνα που διεξήγαγε το IME ΓΣΕΒΕΕ τον Απρίλιο του 2020, οι 8 στις 10 επιχειρήσεις είχαν αναδείξει την έλλειψη ρευστότητας ως το σημαντικότερο πρόβλημα που θα καλούνταν να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων. Σε αυτό το πλαίσιο, τέθηκαν οι ερωτήσεις στην παρούσα έρευνα σχετικά με τα μέτρα τα οποία αξιοποίησαν οι επιχειρήσεις για να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα της ρευστότητας που εντάθηκε από τον περιορισμό της οικονομικής δραστηριότητας. Ως εκ τούτου στην έρευνα που παρουσιάζεται δεν παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τις αναστολές συμβάσεων εργασίας και τις αποζημιώσεις ειδικού σκοπού, μέτρα που όπως προκύπτει από τα στοιχεία που έχουν δει το φως της δημοσιότητας έγινε ευρεία χρήση από τις επιχειρήσεις που επλήγησαν από τις επιπτώσεις της πανδημίας. Τα ερωτήματα που τέθηκαν αφορούν τα μέτρα εκείνα που σχετίζονται πιο άμεσα με την ρευστότητα των επιχειρήσεων και τη δυνατότητα τους να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι το μέτρο το οποίο αξιοποίησαν ευρέως οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις ήταν εκείνο της μείωσης του ενοικίου (42,5%) ακολούθησε η αναστολή φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων (27,8%), η επιστρεπτέα προκαταβολή (20,1%) και ακολουθούν η αναστολή πληρωμής των επιταγών κατά 75 ημέρες (10%) και η τραπεζική δανειοδότηση με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (9,6%) (Γράφημα 2).

• **Μείωση ενοικίου**

Το 42,5% των επιχειρήσεων έκαναν χρήση του μέτρου της μείωσης του ενοικίου, έναντι του 24,8% που δεν προχώρησε σε σχετική αναπροσαρμογή, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι το 31,3% δήλωσε πως δεν έχει ενοίκιο.

Από τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας σημειώνεται ότι τα υψηλότερα ποσοστά αξιοποίησης του εν λόγω μέτρου καταγράφηκαν στις υπηρεσίες (45,1%) και στο εμπόριο (44,3%). Στην μεταποίηση το ποσοστό ήταν σημαντικά χαμηλότερο (35,3%) που ωστόσο οφείλεται κυρίως στο εύρημα ότι στον κλάδο αυτό αποτυπώθηκε ένα σημαντικά υψηλότερο ποσοστό επιχειρήσεων χωρίς ενοίκιο (38,5%) έναντι εκείνων των υπηρεσιών (32,1%) και του εμπορίου (26%).

Η ευρεία αξιοποίηση του μέτρου μείωσης των ενοικίων αποτελεί μια αναμενόμενη εξέλιξη καθώς τα μισθώματα αποτελούν ένα σημαντικό στοιχείο του κόστους των επιχειρήσεων. Δεδομένου ότι τα μέτρα που ελήφθησαν για την ενίσχυση των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα εκείνων που ανέστειλαν την λειτουργία τους, δεν συμπεριελάμβαναν σημαντικά στοιχεία των δαπανών τους που συνέχιζαν να υφίστανται παρά το lockdown, ήταν επόμενο η πλειονότητα των επιχειρήσεων να κάνει χρήση του μέτρου. Άλλωστε σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας το 73% των επιχειρήσεων που ανέστειλαν πλήρως την λειτουργία τους και είχαν ενοίκιο προχώρησαν στην μείωση του. Θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι το συγκεκριμένο μέτρο είχε αρνητικές προεκτάσεις τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για τους εκμισθωτές. Από τη μια μεριά, οι επιχειρήσεις διατήρησαν ένα σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων τους ακέραιο παρά το γεγονός πως ένας εξωγενής παράγοντας οδήγησε σε πάγωμα της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ από την άλλη μεριά τα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί για την αναπλήρωση της απώλειας των εισοδημάτων των εκμισθωτών εξασφαλίζονται εν μέρει μέσω μελλοντικών φοροελαφρύνσεων. Με αλλά λόγια οι επιχειρήσεις σε συνθήκες μειωμένων ή/και μηδενικών εσόδων χρησιμοποίησαν μέρος των αποθεματικών τους για την κάλυψη δαπανών που συνέχισαν να είναι απαιτητές παρά το πάγωμα της οικονομικής δραστηριότητας, μειώνοντας έτσι την ρευστότητα που ήταν απαραίτητη για την επαναλειτουργία και την βιωσιμότητα τους.

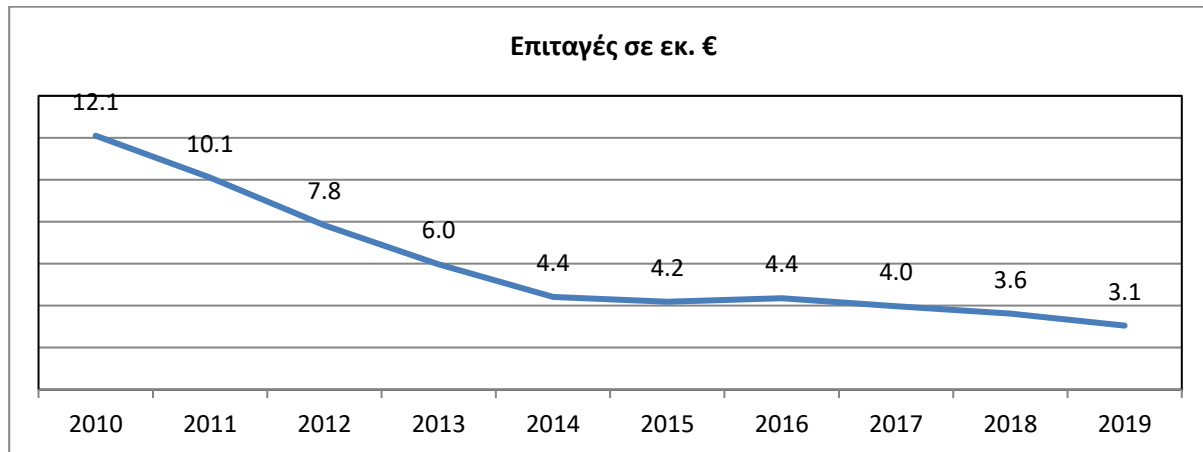
- **Αναστολή φορολογικών/ασφαλιστικών υποχρεώσεων**

Σχεδόν 1 στις 3 επιχειρήσεις (27,8%) προχώρησαν σε αναστολή φορολογικών ή/και ασφαλιστικών υποχρεώσεων. Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς μεγαλύτερο (36,2%) για τις επιχειρήσεις που ανέστειλαν πλήρως τη λειτουργία τους κατά την διάρκεια των περιοριστικών μέτρων. Σε κάθε περίπτωση από τα ευρήματα φαίνεται ότι η πλειοψηφία των επιχειρήσεων προτίμησε να καταβάλλει τις υποχρεώσεις τους προς το Δημόσιο πιθανότατα λόγω του κινήτρου της έκπτωσης κατά 25% που δόθηκε για την εμπρόθεσμη καταβολή φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων.

- **Αναστολή προθεσμιών πληρωμής επιταγών**

Μόλις 1 στις 10 επιχειρήσεις (10%) έκαναν χρήση του μέτρου αναστολής πληρωμής των μεταχρονολογημένων επιταγών. Από τα επιμέρους στοιχεία της έρευνας φαίνεται ότι οι επιχειρήσεις που έκαναν μεγαλύτερη χρήση του μέτρου ήταν οι εμπορικές (17,3%), και οι μεγαλύτερες με βάση τον τζίρο (17,1% - πάνω από 300.000 € τζίρο) και τον αριθμό εργαζομένων (13,7% - πάνω από 5 εργαζόμενους). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η χαμηλή χρήση του εν λόγω μέτρου από τις επιχειρήσεις οφείλεται και στον περιορισμό των συναλλαγών με επιταγές που έχει καταγραφεί την τελευταία δεκαετία. Με βάση τα στοιχεία του συστήματος πληρωμών ΔΙΑΣ ο όγκος των συναλλαγών με επιταγές έχει μειωθεί κατά 75% από 2010 μέχρι το 2019 (Γράφημα 1).

Γράφημα 1

Πηγή: ΔΙΑΣ – Γράφημα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

- **Χρηματοδότηση επιχειρήσεων (επιστρεπτέα προκαταβολή – τραπεζική χρηματοδότηση με την εγγύηση του ελληνικού δημόσιου)**

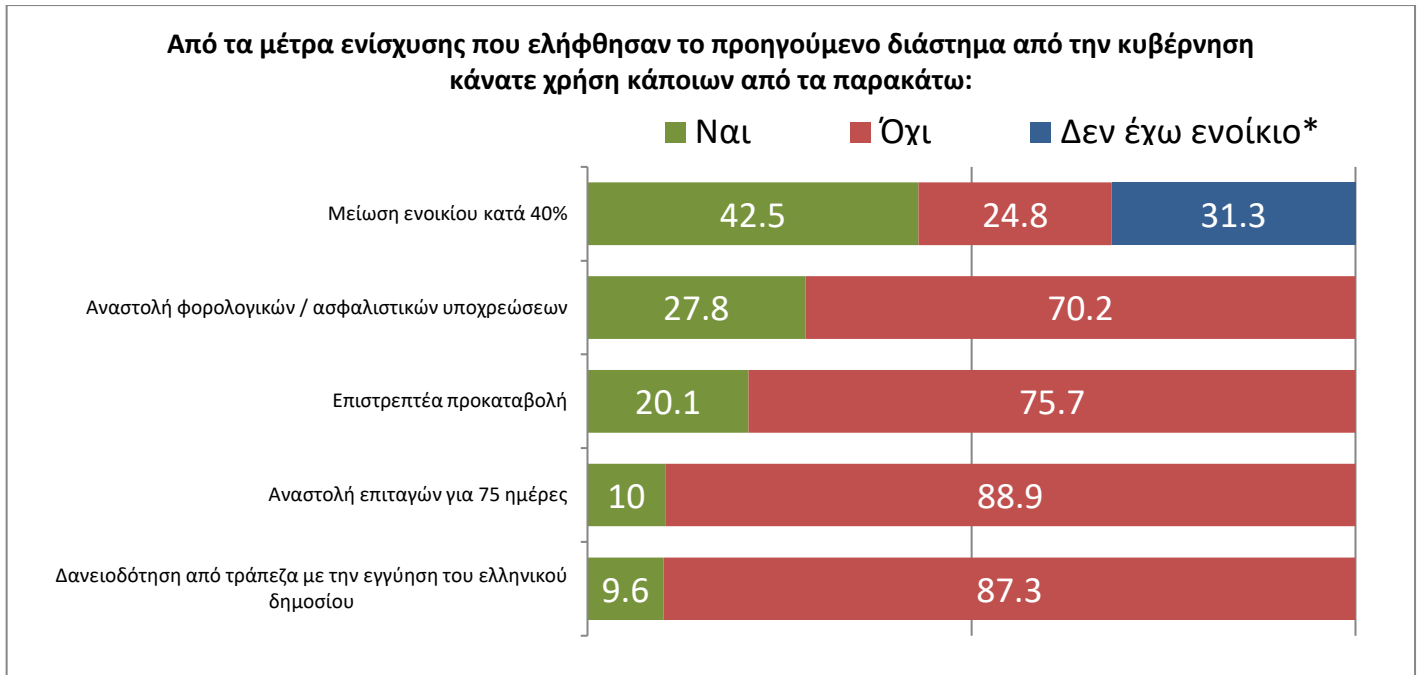
Από τα μέτρα που ελήφθησαν και στόχευαν στην άμεση ενίσχυση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, η επιστρεπτέα προκαταβολή αποτελεί το μέτρο που από τα στοιχεία της έρευνας φαίνεται πως είχε μεγαλύτερη απήχηση.

Συγκεκριμένα με βάση τα ευρήματα της έρευνας 2 στις 10 (20,1%) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις έκαναν χρήση της παροχής ρευστότητας μέσω της επιστρεπτέας προκαταβολής. Αντίθετα μόλις 1 στις 10 (9,6%) επιχειρήσεις έκαναν χρήση των δανειοδοτήσεων που χορηγήθηκαν από τις τράπεζες με την εγγύηση του ελληνικού δημόσιου. Μάλιστα από τα επιμέρους στοιχεία προκύπτει ότι το 40% των επιχειρήσεων που δανειοδοτήθηκαν μέσω τραπεζών εντάχθηκαν και στην επιστρεπτέα προκαταβολή. Συνεκτιμώντας - σύμφωνα με τις εξαμηνιαίες έρευνες οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ - ότι διαχρονικά οι σχεδόν 9 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν αναζητούν τραπεζική χρηματοδότηση, ενώ από τις λίγες επιχειρήσεις που απευθύνονται προς τις τράπεζες τελικά μόνο οι μισές χρηματοδοτούνται, φαίνεται πως το πρόβλημα ρευστότητας των επιχειρήσεων δεν έχει αντιμετωπιστεί επαρκώς. Με εξαίρεση τα 800 ευρώ που δόθηκαν με την μορφή της αποζημίωσης ειδικού σκοπού προς τις επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων φαίνεται πως δεν έχει λάβει κάποια ένεση ρευστότητας ικανής να διασφαλίσει την ομαλή επαναλειτουργία και την βιωσιμότητά τους για το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα και να περιορίσει την ένταση της ύφεσης και των επιπτώσεων της στην οικονομία.

Σε κάθε ωστόσο περίπτωση η σημαντικά μεγαλύτερη απήχηση που καταγράφεται για την επιστρεπτέα προκαταβολή έναντι της μέσω τραπεζών χρηματοδότησης αποκαλύπτει την ανάγκη διεύρυνσης των μέτρων που θα χορηγούν ρευστότητα προς τις επιχειρήσεις χωρίς την μεσολάβηση των τραπεζών, τουλάχιστον για όσο διάστημα θα διαρκέσει η κρίση, όπου η αβεβαιότητα καθιστά τα τραπεζικά

επιτόκια και την παροχή εγγυήσεων απαγορευτικές προϋποθέσεις για την πλειοψηφία των επιχειρήσεων.

Γράφημα 2

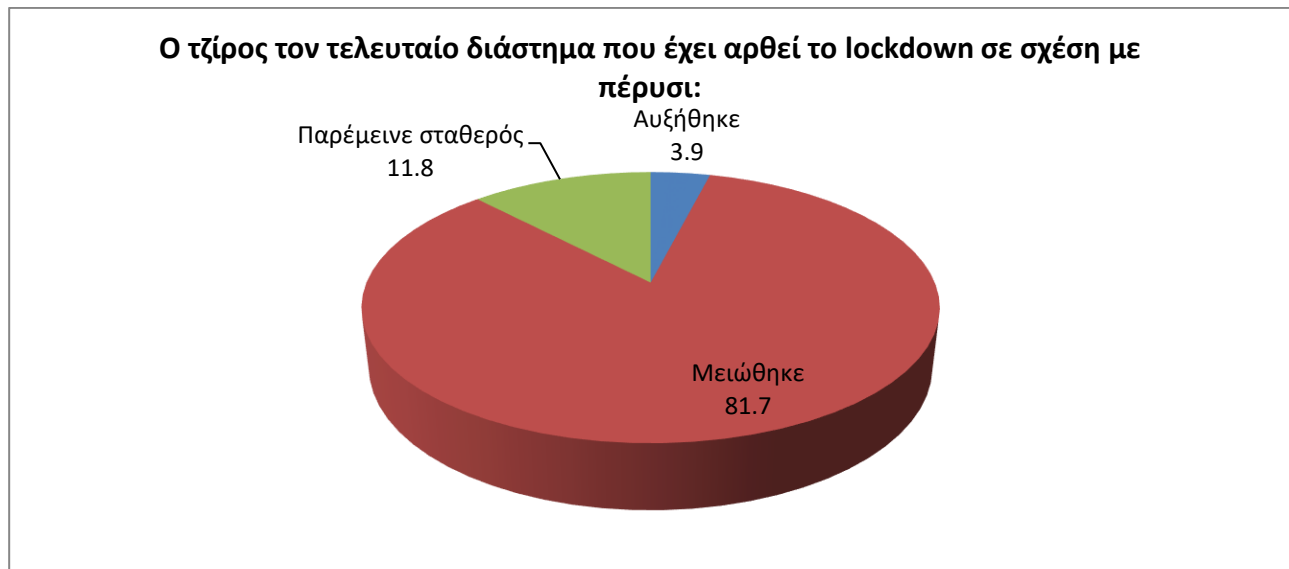
2. Τζίρος επιχειρήσεων

Σοβαρή μείωση του τζίρου των επιχειρήσεων προκύπτει από τα ευρήματα της έρευνας κατά την λειτουργία των επιχειρήσεων μετά από την σταδιακή άρση του lockdown.

Περισσότερες από 8 στις 10 επιχειρήσεις (81,7%) δηλώσαν πως ο τζίρος τους ήταν μειωμένος το προηγούμενο διάστημα σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό (Γράφημα 3). Το 11,8% δήλωσε πως δεν υπήρξε καμία μεταβολή, ενώ μόλις το 3,9% δήλωσε πως κατέγραψε αύξηση του κύκλου εργασιών. Στα επιμέρους στοιχεία, οι επιχειρήσεις στον κλάδο των υπηρεσιών (86,7%), οι μικρότερες (86,3%) με βάση τον τζίρο² και οι επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (84,9%) παρουσίασαν τις μεγαλύτερες απώλειες. Επιπλέον, οι 9 στις 10 (89,3%) που επαναλειτούργησαν κατέγραψαν μείωση του τζίρου τους, έναντι μόλις του 1,3% που κατέγραψε αύξηση. Η εικόνα για τις επιχειρήσεις που δεν διέκοψαν την λειτουργία τους κατά την διάρκεια του lockdown, αν και είναι καλύτερη συγκριτικά με τις επιχειρήσεις που ανέστειλαν την λειτουργία τους παραμένει αποκαρδιωτική καθώς 2 στις 3 (66,2%) δήλωσαν μείωση του τζίρου τους.

² Έως 50.000 € ετήσιο τζίρο

Γράφημα 3

Το στοιχείο ωστόσο που αναδεικνύει το μέγεθος των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης στην οικονομία φαίνεται από το ποσοστό μείωσης του τζίρου. Στο Γράφημα 4 φαίνεται αναλυτικά το ποσοστό μείωσης του τζίρου που δηλώθηκε από τις επιχειρήσεις που συμμετείχαν στην έρευνα. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ο μέσος όρος μείωσης του τζίρου για 8 στις 10 επιχειρήσεις είναι 46%.

Γράφημα 4

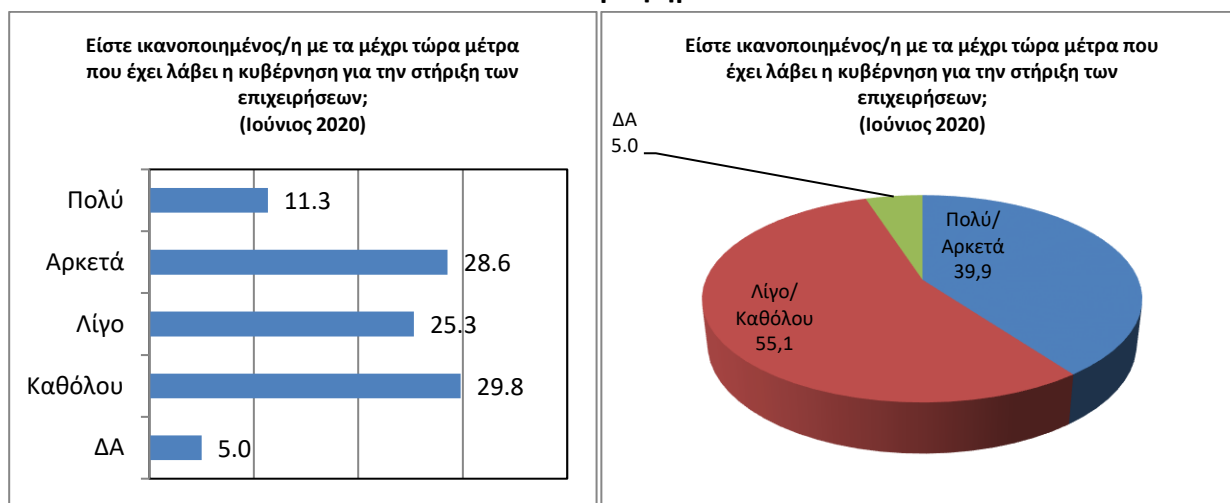
Εάν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί και τους επομένους μήνες χωρίς να υπάρξουν επιπρόσθετα μέτρα τόσο για την στήριξη των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων όσο και για την αναπλήρωση των εισοδημάτων ώστε να τονωθεί η ζήτηση, τότε κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε σε κατακρήμιση της οικονομικής δραστηριότητας που θα προκύψει από το απότομο και μαζικό κλείσιμο επιχειρήσεων και την απώλεια χιλιάδων θέσεων απασχόλησης. Στην περίπτωση αυτή, εκτός από τον κίνδυνο που διατρέχουμε για ύφεση βαθύτερη από εκείνη που μέχρι σήμερα εκτιμάται, δημιουργούνται και οι

προϋποθέσεις για μια παρατεταμένη οικονομική κρίση, που θα δοκιμάσει την αντοχή και την ανοχή της ελληνικής κοινωνίας μετά από την πολύ πρόσφατη και εξαιρετικά επώδυνη δεκαετή κρίση.

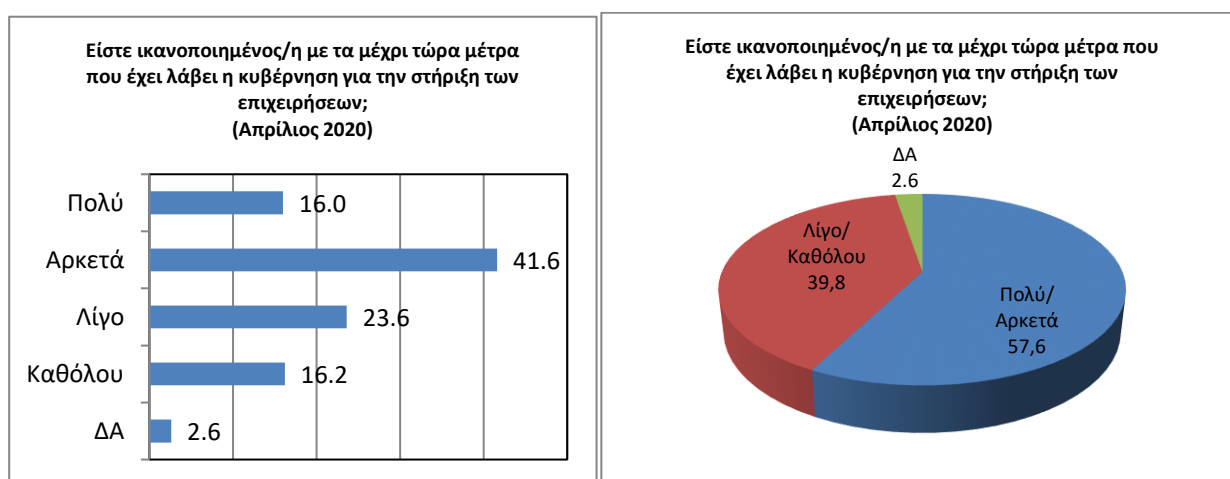
3. Αξιολόγηση των μέτρων ενίσχυσης των επιχειρήσεων

Το 55,1% των επιχειρήσεων δηλώνει λίγο ή καθόλου ικανοποιημένο με τα μέτρα ενίσχυσης των επιχειρήσεων έναντι του 39,9% που δηλώνει πολύ ή αρκετά ικανοποιημένο (Γράφημα 5). Χαρακτηριστικό είναι ότι υπάρχει μια αντιστροφή του βαθμού ικανοποίησης των επιχειρήσεων για τα μέτρα της κυβέρνησης σε σχέση με την έρευνα που είχε διεξαχθεί τον Απρίλιο του 2020 (Γράφημα 6), γεγονός που εγείρει ερωτηματικά σχετικά με την αποτελεσματικότητά τους.

Γράφημα 5

Γράφημα 6

4. Υποχρεώσεις

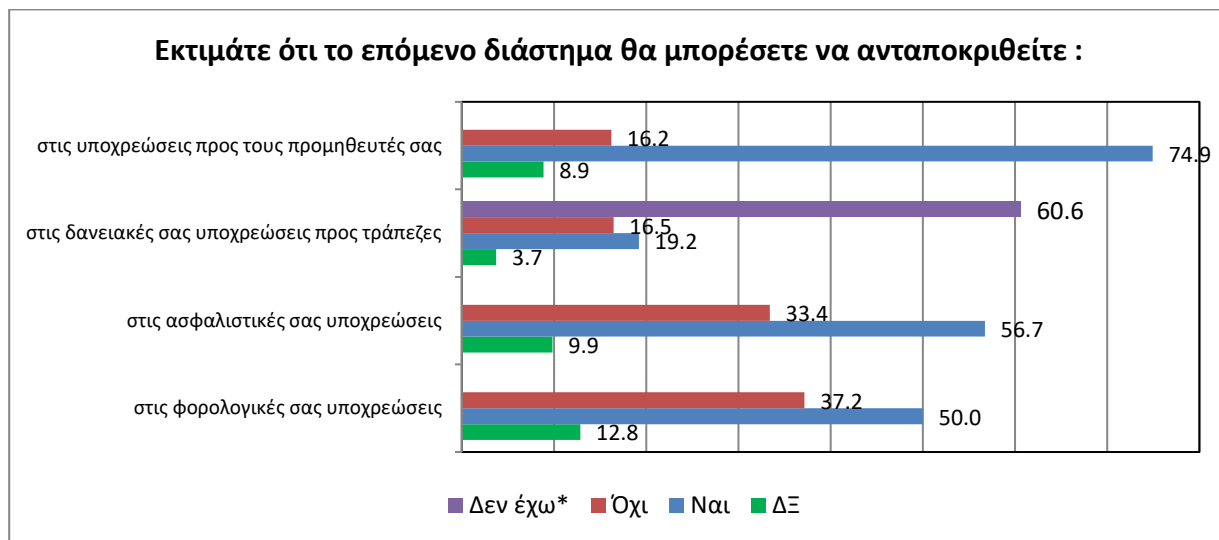
Η προβληματική κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αντανακλάται και στις εκτιμήσεις τους για την κάλυψη των μελλοντικών τους υποχρεώσεων (Γράφημα 7).

- Σχεδόν 4 στις 10 επιχειρήσεις (37,2%) δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφονται στον κλάδο των υπηρεσιών (42,2%), στις μικρότερες με βάση τον τζίρο³ (45,4%) και στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (47%).
- 1 στις 3 επιχειρήσεις (33,4%) δήλωσε ότι δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις ασφαλιστικές της υποχρεώσεις. Τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφονται στον κλάδο των υπηρεσιών (39,4%), στις μικρότερες με βάση τον τζίρο επιχειρήσεις (40,8%) και στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (43,5%).
- Το 16,5% των επιχειρήσεων δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις δανειακές του υποχρεώσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 60,6% των επιχειρήσεων δεν έχουν δανειακές υποχρεώσεις προς τις τράπεζες. Αυτό σημαίνει ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν υποχρεώσεις οι σχεδόν 1 στις 2 (46,2%) έχουν δηλώσει ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν σε αυτές.
- Το 16,2% των επιχειρήσεων δήλωσε πως δεν θα μπορέσει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του προς τους προμηθευτές, που είναι και το χαμηλότερο ποσοστό σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες. Αυτό αποτελεί κάτι το αναμενόμενο, δεδομένου ότι η αδυναμία προμηθείας αγαθών ή/και υπηρεσιών που μπορεί να προκληθεί από την καθυστέρηση ή την μη πληρωμή προς τους προμηθευτές ισοδυναμεί με κλείσιμο της επιχείρησης. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι 1 στις 10 επιχειρήσεις (11,5%) που δήλωσαν ότι δεν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους προς προμηθευτές έχουν ενταχθεί στο μέτρο αναστολής πληρωμής των επιταγών.

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας φαίνεται ότι δημιουργούνται προϋποθέσεις για ένα νέο πλήθος υπερχρεωμένων επιχειρήσεων που θα αυξήσει περαιτέρω το ήδη υψηλό ιδιωτικό χρέος.

Γράφημα 7

5. Απασχόληση

³Έως 50.000€ ετήσιο τζίρο

Δυσοίωνες είναι οι εκτιμήσεις για τις θέσεις εργασίας στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Συγκεκριμένα περισσότερες από 2 στις 10 επιχειρήσεις (21,1%) δήλωσαν πως είναι πολύ πιθανό το προσωπικό τους να μειωθεί το επόμενο εξάμηνο, ενώ μόλις το 5% δήλωσε πως θα προχωρήσει σε προσλήψεις (Γράφημα 8).

Μετά από ανάλυση των στοιχείων της έρευνας εκτιμάται πως με βάση τις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί σήμερα μέχρι το τέλος του έτους κινδυνεύουν να χαθούν περίπου 190.000 θέσεις εργασίας.

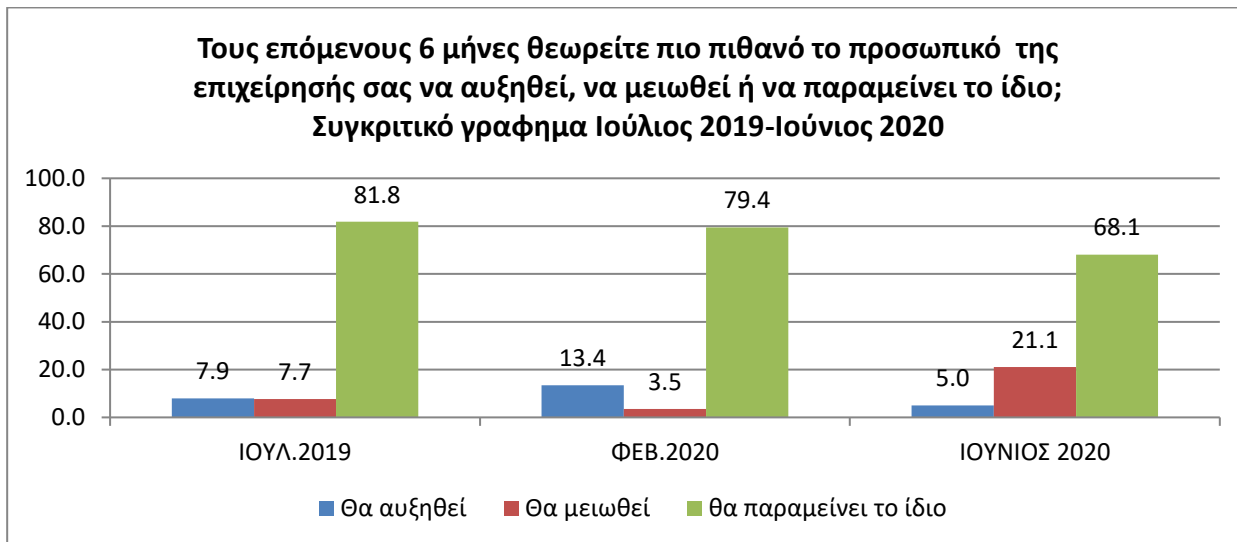
Στα επιμέρους στοιχεία της έρευνας τα μεγαλύτερα ποσοστά αναφορικά με τη μείωση του προσωπικού καταγράφονται στον κλάδο των υπηρεσιών (24,9%), και στις μεγαλύτερες με βάση τον αριθμό εργαζομένων επιχειρήσεις (27,3% για επιχειρήσεις με 4-5 άτομα και 26,3% για επιχειρήσεις με πάνω από 5 άτομα). Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επιχειρήσεις με 1 εργαζόμενο καταγράφουν το χαμηλότερο ποσοστό (11,3%). Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί είτε ως χαρακτηριστικό ανθεκτικότητας και αποτελεσματικότερης προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες, είτε ως χαρακτηριστικό ανάγκης καθώς σε αρκετές περιπτώσεις η απώλεια του εργαζόμενου θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την βιωσιμότητα της επιχείρησης.

Γράφημα 8

Σε σύγκριση τόσο με τις πιο πρόσφατες προηγούμενες έρευνες οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιουλίου 2019 και Φεβρουαρίου 2020) (Γράφημα 9) όσο και με την έρευνα που διεξήχθη τον Απρίλιο του 2020 καταγράφεται μια σημαντική επί τα χείρω μεταβολή των εκτιμήσεων των επιχειρήσεων. Στην προηγούμενη έρευνα (Απρίλιος 2020), το 12,7% των επιχειρήσεων εκτιμούσε ότι θα προχωρούσε σε μείωση προσωπικού. Δηλαδή σε διάστημα μόλις δυο μηνών το ποσοστό αυτό έχει σχεδόν διπλασιαστεί. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι τα μέτρα που έχει λάβει μέχρι σήμερα η κυβέρνηση για την συγκράτηση της απασχόλησης και τον περιορισμό της ανεργίας δεν θα έχουν την προσδοκώμενη αποτελεσματικότητα.

Γράφημα 9

Αυτό προκύπτει και από την ερώτηση που έγινε σχετικά με το πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ που αποτελεί και το βασικό εργαλείο της κυβέρνησης για την συγκράτηση της απασχόλησης. Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι περισσότερες από 6 στις 10 επιχειρήσεις που απασχολούν προσωπικό (61,8%) δεν γνωρίζουν το πρόγραμμα, ενώ από εκείνες που το γνωρίζουν μόλις 1 στις 4 (23,4%) σκοπεύει να το αξιοποιήσει (Γράφημα 10). Στο σύνολο των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που απασχολούν προσωπικό μόνο το 8,5% προτίθεται να κάνει χρήση του προγράμματος. Στα επιμέρους στοιχεία τα μεγαλύτερα ποσοστά όσον αφορά τις επιχειρήσεις που σκοπεύουν να το αξιοποιήσουν καταγράφονται στους κλάδους της μεταποίησης (30,2%) και των υπηρεσιών (28,4%) καθώς και στις επιχειρήσεις που απασχολούν 2-3 άτομα προσωπικό (37,1%) και 4-5 άτομα προσωπικό (33,3%).

Μετά από επεξεργασία των επιμέρους στοιχείων της έρευνας εκτιμάται ότι περίπου 100.000 εργαζόμενοι των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων ενδέχεται να ενταχθούν στο πρόγραμμα ΣΥΝ-ΕΡΓΑΣΙΑ.

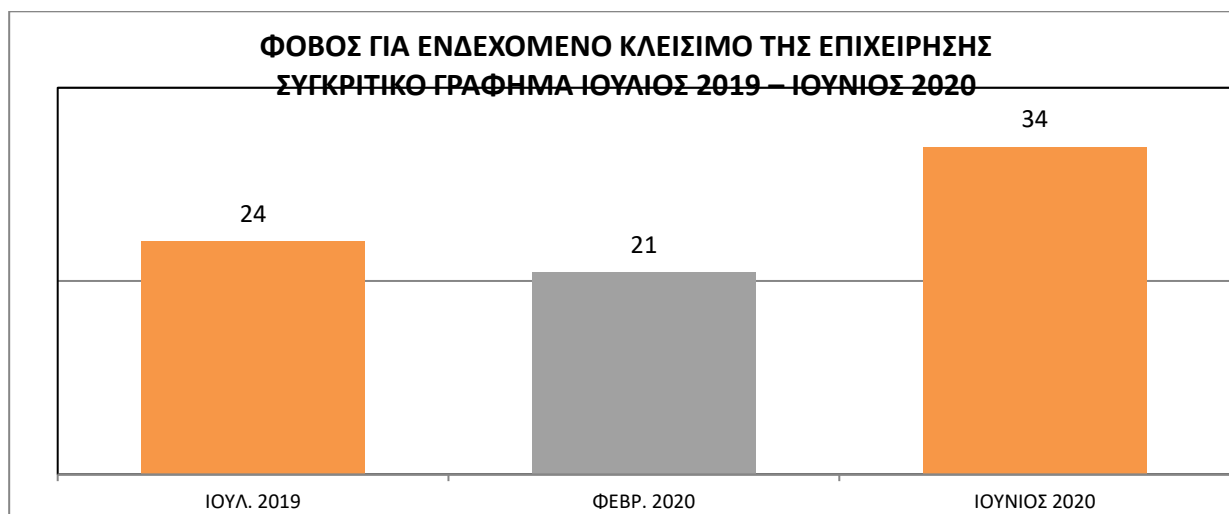
Γράφημα 10

6. Βιωσιμότητα επιχειρήσεων

Ανησυχητικά είναι και τα στοιχεία της έρευνας σχετικά με την βιωσιμότητα των επιχειρήσεων όπου καταγράφεται μια απότομη επιδείνωση των στοιχείων συγκρίνοντας τα με τις πιο πρόσφατες έρευνες οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιούλιος 2019 & Φεβρουάριος 2020) (Γράφημα 11).

Γράφημα 11

Σχεδόν 1 στις 3 (33,9%) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις εκφράζουν τον φόβο για ενδεχόμενη διακοπή της δραστηριότητας τους κατά το επόμενο διάστημα.

Ειδικότερα το 15,8% δήλωσε πως με τις υπάρχουσες συνθήκες είναι πολύ πιθανό να διακόψει την δραστηριότητα ενώ το 18,1% δήλωσε πώς είναι αρκετά πιθανό (Γράφημα 12). Στα επιμέρους στοιχεία τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφηκαν στον κλάδο των υπηρεσιών (36,9%), στις μικρότερες με βάση τον τζίρο επιχειρήσεις⁴ (44,3%) και στις επιχειρήσεις χωρίς προσωπικό (45,4%).

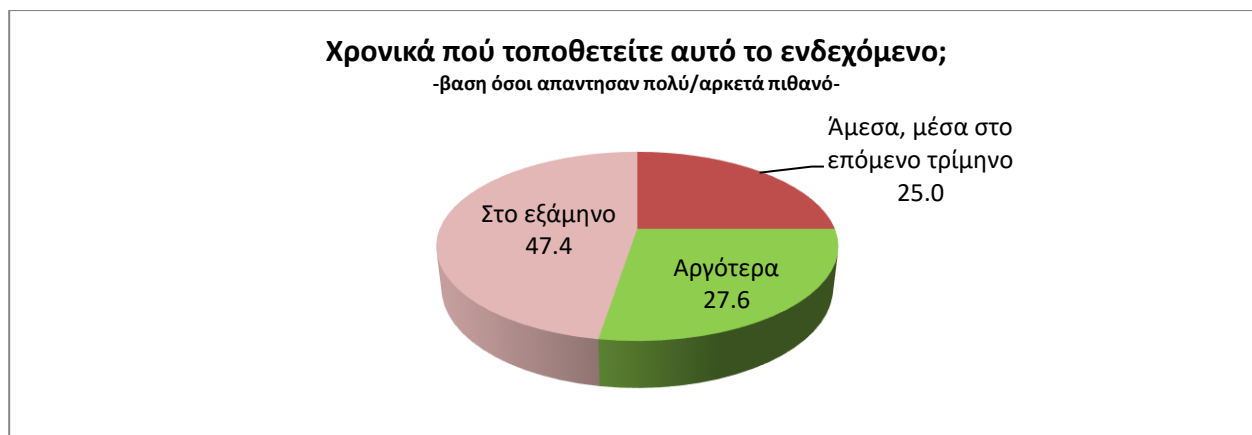
Γράφημα 12

⁴Έως 50.000 € ετήσιο τζίρο

Χρονικά 1 στις 4 επιχειρήσεις δήλωσαν ότι ενδέχεται να κλείσουν εκτιμών ότι αυτό μπορεί να συμβεί το επόμενο τρίμηνο (Γράφημα 13).

Γράφημα 13

Ένας επιπρόσθετος δείκτης που φανερώνει σε πόσο ευάλωτη θέση βρίσκονται οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις στην παρούσα συγκυρία αφορά τα ταμειακά τους διαθέσιμα.

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας 4 στις 10 επιχειρήσεις (40,7%) είτε δεν έχουν ταμειακά διαθέσιμα (14,8%) είτε επαρκούν για λιγότερο από ένα μήνα (10,7%) είτε επαρκούν για ένα μήνα (15,2%). Το 13,7% δήλωσε πως επαρκούν για δυο μήνες, το 14,8% για 3-4 μήνες, το 9,9% για 5-6 μήνες και το 10,6% για περισσότερο από 6 μήνες (Γράφημα 14).

Από τα επιμέρους στοιχεία προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που έχουν τα λιγότερα (μέχρι και ένα μήνα) ή καθόλου ταμειακά διαθέσιμα αποτελούν την συντριπτική πλειοψηφία (73,5%) των επιχειρήσεων που κινδυνεύουν να κλείσουν το επόμενο τρίμηνο. Αποτελούν επίσης το 61,4% των επιχειρήσεων που δηλώνουν πως δεν θα καταφέρουν να φανούν συνεπείς στις ασφαλιστικές και φορολογικές τους υποχρεώσεις και το 42,2% των επιχειρήσεων που θα προχωρήσουν σε μείωση προσωπικού.

Είναι προφανές πως απαιτούνται επιπρόσθετα μέτρα για την στήριξη των επιχειρήσεων αυτών που αντιμετωπίζουν με μεγαλύτερη ένταση τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης.

Γράφημα 14

Εθνικό Σύστημα Υγείας

9 στους 10 ερωτώμενους αναγνωρίζουν την ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης του Εθνικού Συστήματος Υγείας (ΕΣΥ) (Γράφημα 15). Το ποσοστό αυτό αναδεικνύει την τάση αποδοχής του ΕΣΥ στην ελληνική κοινωνία κατά την περίοδο της πανδημίας. Πρόκειται για ερευνητικό εύρημα που αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία αν αναλογιστεί κανείς ότι προέρχεται από ένα στρώμα για το οποίο διαχρονικά προκύπτουν ερωτήματα ως προς τον βαθμό φορολογικής και ασφαλιστικής συνείδησης, απόρροια της αίσθησής του για περιορισμένη ανταποδοτικότητα φορολογικών και ασφαλιστικών βαρών.

Γράφημα 15

